

BİR TANZİMAT OPERETİ: "PENBE KIZ"

METİN AND

Tanzimat tiyatrosunda müzikli oyunlara da önem verilmiş güzel örnekler yaratılmıştır. Bunlardan birisi de Osman Nuri ve M. Muslihiddin'in sözlerini yazdığı, Haydar Beyin de müziğini bestelediği *Penbe Kız*'dır. Gerek Tanzimat gerek Meşrutiyet döneminde çok oynanmış bu müzikli oyunun birçok benzeri gibi ne yazık ki metni yoktur. Kitaplığımızda bulunan yazma metnini daha çok Meşrutiyet'te Tulûat Tiyatrolarının oynadıkları biçimindedir. Ancak değişikliklerin önemli olmadığını sandığımızdan yayınlanmasının yararlı olacağını düşündük. Oyun kişilerinde çok ufak değişiklikler görülmektedir. Bunu anlamak için önce 1886'da kısa ömürlü Mesîre-i Efkâr topluluğunun oynadığı *Penbe Kız*'ın kişilerine bakalım: Kâmi Bey (mirasyedi), Berki Bey (Arkadaşı)-Veli Ağa (Uşak)-Kızıl Kurt (Pembenin aşığı)-Varyemez İbo (İbo'nun kardeşi)-Memo (Çeribaşı)-Çalık Korteş (Simsar)-Penbe Kız-Gül-Gülsüm-Esma-Naile. Buna karşılık Benliyan ve K. İsmail yönetiminde Osmanlı Opera Kumpanyasının Verdi Tiyatrosunda 8 aralık 1891 günlemleri temsilinin el ilânında kişiler şöyle gösterilmiştir: Kâmi Bey-Mahir-İbo-Korteş-Kızıl Kurt-Çeribaşı-Penbe Kız-Gül-Naile-Zelaha-Esma. Bizim burada yayınladığımız *Penbe Kız* metni kişiler bakımından yukarıdaki iki el ilânına göre çok az değişiklik göstermektedir. Kâmi Beyin arkadaşı Nail, uşak Veli Ağa veya Mahir'in yerini Bülbül almıştır. Ayrıca Tabansız, Ayşe gibi önemsiz kişilerde fazlalıklar görülür. Metnin dili herhalde Tulûat tiyatrolarının elinde bozulmuş, çıkartmalar yapılmıştır. Ancak gene de oyunun kendisi üzerine fikir verebilecek güçtedir.

Penbe Kız'ı başka topluluklar da oynamıştır. Örneğin 1892'de Şahinyan Topluluğu, Abdürrezzak topluluğu, Aleksanyan-Şahinyan topluluğu ve Naşit toplulukları pek çok kez oynamıştır.

PENBE KIZ

(Sahne: Kağıthane deresi ve köprüsü; ortada dere kenarında bir kayık iskelesi; solda bir set; sağda bir ağaç görünür.)

Birinci Meclis

(Penbe yalnız, set üzerinde)

Müzik solo

Penbe — Ruh efza-yı Kâinatsın
 Pek lâtifsın ey bahar
 Mevsimin mucib-i ferahtır
 Hem cihana neş'e-bâr

Açılmış güller sünbüller
 Andeliban nağmesaz
 Can katar cana hubûb
 Ettikçe bad-i müşkbar

(Müzik ile oynar. Tekrar soloyu söyler)

Penbe — Of! ne kadar içim sıkılıyor. Ey, bu kardeşim halâ gelmedi. Böyle güzel bir havada eğlenceli bir günde nerede kaldı? Ne cehennem gitti. Deminden beri tepede bekliyorum. Şimdi nerde ise bizinkiler yola çıkarlar. Ah sana ne diyeyim, Ey? bu senin gibi kardeş olmaz olsun.

(Sağ tarafa bakar)

Hah odur. İşte bayırdan iniyor. Hey İbo! İbo! Buraya gel!
 Buradayım, sesime gel.

İkinci Meclis

İbo — (Girer) Geldim, Penbe geldim. Beni dinle Penbe.

Penbe — Seni dinlemeğe vaktim yok. Herkes giyinmiş, kuşanmış, cümbüşe gidecekler, biz daha gideceğiz de hazırlanacağız oh babam oh.

İbo — Sen beni dinler isen bize cümbüşün münbüşün lüzumu yok.

Penbe — Çabuk ol söyle bakalım niye böyle telâş ediyorsun?

İbo — Bu gün buraya bir mirasyedi gelecekmiş.

Penbe — Ey bundan bize ne, a koca Çingene?

İbo — A yine sızlanma da sözümü bitireyim.

Penbe — Söyle bakalım.

İbi — Bizim ölen tosunun şehirde bir kaç kişide alacağı var idi. Onları toplamak için şehre gitmişdim. Herkesin ağzında bu. Akşam o beyin buralarda bir eğlence yapacağını söylüyorlardı. Kayıklar donanmış, yemekler hazırlanmış, hemen yola çıkmak üzere imişler. Mirasyediymiş, çok parası varmış. Aman Penbe fikaralığa

tövbe edeceğiz, bol bol mangiz alacağız. Hasdar¹ ettikçe mangiz al, sana bir göbek, mangiz al, sana bir gerdan, mangiz. Kıvırdıkça mangiz alacağız.

Penbe — Böyle sözlerle beni aldatamazsın. Ben cümbüşten vazgeçtim.

İbo — A be kız sen o beyin cümbüşlerini, eğlencelerini görsen bayırlırsın.

Penbe — Ey peki, şimdi gelecekler mi?

İbo — Penbe bir gürültü var. Nedir o? Yoksa bey mi geliyor?

Penbe — (*Sol tarafa bakarak*) Bizimkiler geliyorlar. Bak İbo bak. Şunların zevklerine bak, oh gel keyfim gel.

İbo — Ne söylüyorsun hele bir kere bey gelsin de asıl zevki o vakit anlarsın.

Hem kıvırırsın hem de kesene altın toplar. (*İçerden*) Alâ alâ hey!
(*Sesleri gelir*)

Üçüncü Meclis

Koro — (*Evvelkiler, tekmil çingeneler*)

Çingeneyiz Çingeneliktir bir şanımız
Bütün kış çalışırız
Yazın zevk hengâmımız
Fasıl gelir güller açar
Dağlar sıra nigâhımız
Durmayıp işleriz biz
Böyle geçer eyyamımız.

İlkbahar faslı gelir
Yeşillenir hep yerler
Çingene kızları hep
Mavi esvap giyerler
Seyirlerde dolaşır
Şarkı Semai söylerler
Türlü dilbazlıklarla
Beyleri memnun ederler

Gülsüm — Vay siz bizden evvel gelmişsiniz.

İbo — Gülsüm ayağıma birdenbire bir sancı girdi. Canavar yutmuş gibi kıvranyorum. Cümbüşünüzde bulunamayacağız. Penbe'nin elinden bir iş gelmez. Gül ile Esmâ burada kalsınlar. Beni çergeme götürsünler, çareme baksınlar.

1 Hastar etmek Çingenece çiftleşmek, cinsel ilişki anlamındadır.

Ayşe — Dur bakayım İbo ne oldun, zıbarıyor musun yoksa kuyruğunu mu titreteceksin ha?

İbo — Hayır suratına çifte atacağım.

Ayşe — İbo merak etme seni şimdi hampırdayım da bir şeyin kalmasın. (*İbo'nun yanına oturur. Ayaklarından tutarak*) Sağına pirnam, soluna pirnam ormanda bana zamkinos.

Cümlesi — (*Bir ağızdan*) Hampırda hampır hampırda hampır.

Ayşe — Bizim ayıdan sağlam oldun.

Gülsüm — A be İbo hiç insan böyle bir günde hasta olur mu?

İbo — (*Gizlice*) Ben cümbüşten kalmam. (*Kızlara*) Şunları savın buraya bir kaç Bey gelecek. Penbe ile beraber burada kalın mangiz alalım (*Aşikâr*) Aman, vay ah aman of bu sancı beni öldürecek yahu.. (*Yavaşça Gül ile Esmâ'ya*) Bırakın şunlar gitsin biz burada kalalım hemen kendi cümbüşümüze bakarız her birimize birer altın var.

Esmâ — Öyle kardeşim öyle.

Kızılkurt — A be orada gizlice ne söyleniyorsunuz?

Korteş — Kızılkurt senin Penbe'nin kardeşi İbo sancılanmış da Penbe'yi tek mil kızları yanında alakoymak istiyor.

Memo — Nasıl Penbe cümbüşte bulunmayacak mı? Kız Penbe öyle mi?

Penbe — Baksana kardeşimi bu halde bırakabilir miyim?

Kızılkurt — Ben Penbe'siz cümbüş istemem.

Penbe — Benim güzel Kızılkurt'um sen git sevk et de ben İbo'yu çer-ge götürüyüm. Örtür, tere yatırırım sonra da size yetişiriz.

Kızılkurt — Gelmeli ha. Gelmeyecek olursan işte o vakit sen düşün...

Esmâ — Geliriz Kızılkurt sen hiç merak etme...

Memo — Haydi çocuklar gidelim.

Müzik

Koro — İlkbahar faslı gelir
Yeşillenir hep yerler
Çingene kızları hep
Mai esvap giyerler

Seyirlerde dolaşır
Şarkı semai söylerler
Türlü dilbazlıklarla
Beyleri memnun ederler.

(*Koroların cümlesi gider kızlar kalır*)

Dördüncü Meclis
İbo-Penbe-Esmâ-Gül

İbo — Ey kızlar şimdi beni dinleyiniz..

Hepsi — Söyle bakalım.

İbo — Buraya mirasyedi gelecek, şimdi nerede ise gelecekler. Burada yiyip içecekler. Biraz keyiflendikten sonra biz de geliriz. *(Bu arada Çeribaşı usulca gelir, dinlerken İbo görür. Hemen tavrını değiştirir. Hasta gibi kıvranmaya başlar. Memo kaçar)* Kızlar be çeribaşı gelmiş de haber vermiyorsunuz.

Gül — Görmedik be.

İbo — Bir daha gelirse bir paralo yapalım da birbirimize haber verelim olmaz mı?

Esmâ — Olur İbo. Pek iyi o mirasyedi zengin mi?

İbo — Ne söylüyorsun Esmâ, paralarının hesabını bilmiyor. Çok zenginmiş *(Memo gelir dinler; kızlar görürler)*

Kızlar — Geldi de geldi ıvıralım kıvıralım *(El vurarak oyun havası gibi bir ağızdan söylerler. İbo alelacep oyun oynayarak Çeribaşığı korkutur. Çeribaşı kaçar)*

Penbe — Gitti, İbo gitti.

İbo — *(Dere tarafına bakarak)* Hah işte kayık geliyor. Cümlesi de geliyorlar. Haydi kızlar gizlenelim *(Hepsi giderler)*

Beşinci Meclis

Kâmi Bey-Bülbül-Nail-Kayıkçı. *(Sonra)* İbo

(Mızıkâ aheste çalar)

İçerden — Alma kayık... *(Kayık gelir yanaşır. Bülbül hepsinden evvel çıkar beyin elinden tutar. Bey ve Nail cümlesi çıkarlar)*

Bülbül — İşte benim velinimetim beyim, intihap ettiğim mesire-i hayat-ı bahşa mahal burası.

Kâmi — Hakikaten pek lâtif, pek ferah bir yer imiş.

Bülbül — Hele şu manzaraya bakın beyim, insan kendini başka bir alemde zannediyor. Arzu ederseniz kayıkçı içki takımını buraya hazırlasın.

Kâmi — Evet Bülbülcüğüm, evet burası hoşuma gitti.

Bülbül — Haydi oğlum içkileri vesaireyi şu ağacın altına hazırla.

Kayıkçı — Başüstüne efendim *(Sandalyaları içki takımı vesaire şeyleri getirir, hazırlar, otururlar).*

Kâmi — Doğrusu Bülbül sen benim mizacımı pek iyi biliyorsun, ne güzel bir mesire intihab etmişsin, haydi elinle bir tane doldur bakalım.

Nail — Evet, evet doldur da beyin şerefine içelim.

Bülbül — (*Kadehleri doldurur*) Ah bilseniz şu kadehi elimle size tak-
tim ettiğimden dolayı ne kadar bahtiyarız.

Kâmi — Teşekkür ederim (*Alır içer*)

Bülbül — (*Kadehi eline alarak*) Beyimin şerefine içiyorum.

Kâmi — Afiyet olsun (*İbo gizlice gelir seyir eder*)

Bülbül — O ne? Ne acaip adam.

İbo — Ne tuhaf insan, sırtında çekmesi de var.

Kâmi — Bu kim Bülbül?

Bülbül — Abûs-ül-vech bir adam efendim.

İbo — Yaradana kurban olayım surata bak ta süngüye davran.

Kâmi — Baksana ağa sen kimsin, buralı mısın?

İbo — Evet efendim şu bayırın arkasında oturuyoruz.

Bülbül — Çingene köyünden olacak.

İbo — Hayır daha ilerden.

Bülbül — Göçebelerden.

İbo — Hayır canım suyun o bir tarafından.

Bülbül — Güruh-i kiptiyandan.

İbo — İşte bunu anlayamadım. Bey efendi bunun adı nedir?

Kâmi — Bülbüldür; benim bülbülüm.

İbo — Bu Bülbül müdür, yanlış olmasın efendim? Bana kalırsa sak-
sağan deseniz daha iyi olur.

Kâmi — O benim hazvalımdır, yemekte karşımda olmazsa iştahım
kapanır.

İbo — Bunu yüzüne bakanın kırk yıl işi rasgitmez.

Kâmi — Ondaki ses beni mest eder.

İbo — Aman sahi mi rica ederim beyim emir ediniz de bir şey okusun.

Kâmi — Bülbülüm lütfen bir şey okuyunuz.

Bülbül — Rica ederim beyim bu koca çingene ne anlar, hem dün gece
çok okudum sabahleyin de biraz sesimi terbiye etmedim af buyu-
run.

İbo — Vay bu sabahları sesini terbiye mi eder?

Kâmi — Elbette her sabah bir kupa süt, bir lüle kaymak ile boğazını
gargara eder eder. Vah vah Bülbülüm ne için bu sabah mutadını
yapmadın? Rica ederim benim hatırım için bir şey oku.

Bülbül — Aman Beyim üzülmeysin okurum.

Nail — Haydi o lâtif sesinizle şuraları çınlatınız.

İbo — Ulan amma da methediyorlar ha. Ey ummadığın taş baş yarar.

Bülbül — (*Elini yanağına koyar, sakil bir ses çıkararak*) Ah.. Oho...
Oho...

İbo — Bu ne ya? Ben bu gazeli hastahanede dinledim.

Bülbül — Sesimi arıyorum.

İbo — Haydi bul bakalım.

Bülbül — A.. h, Of.. Ah.. Ay...

İbo — Herif makamı buluncaya kadar hırlayacak galiba.

Bülbül — Hah.. Buldum.

Ah karşıdaki dağda bir ananın kuzusu

Şu karşıdaki dağda bir babanın kuzusu

Ah kuzusu kuzusu

Ne alâ olur lahana biber turşusu.

İbo — Ulan aşkolsun bu turşulu gazel de bu kadar olur. Efendim bizde bu gazelleri söyleyen kızlar var. İsterseniz çağırayım.

Kâmi — Çağır gelsinler bakayım.

İbo — Şimdi beyim (*İçeriye*) Kız Penbe gacoları buraya uçlan. Geliyorlar efendim.

Altıncı Meclis

Evvelkiler-Penbe-Gül-Esma (*Gelirler*)

Penbe — Safa geldiniz beyim ne güzel şorolo!

Gül — Hoş geldiniz efendim aynalı baro!²

Esma — Safa geldiniz (*Bülbülü görerek*) Bizim Çeribaşının maymununa benziyor.

Gül — (*Bülbül'e*) Lodos suratlı efendi sen de hoş geldin.

Bülbül — Haydi, haydi sen suratındaki راستیğa bak.

İbo — Kızlar gevezeliği bırakın bey türkü istiyor.

Penbe — Beylerin güzel hatırı için bir az şarkı söyleyelim.

Bülbül — Buyurun beyim birer tane içelim (*İçerler*)

Kâmi — (*Para serper*) Alın bakalım size bahşiş. (*Cümlesi kapışurlar*).

Gül — Ömrün çok olsun beyim.

Kâmi — Kızlar siz fal bakar mısınız?

Penbe — Mangiz ver de falına bakayım sana dostunu, düşmanını haber vereyim.

Kâmi — Haydi bak bakalım. Bülbül bana bir rakı daha veriniz. İbo'ya 'da bir rakı veriniz.

İbo — Aman beyim ben rakı içmem sonra sarhoş olurum.

Kâmi — İçersen sana bir altın vereceğim. Bülbül ver, İbo'ya da ver.

İbo — Sizin güzel hatırınızı kırmam, içerim. (*İçer, midesi bulanır. Bülbülün üstüne püskürür.*)

Bülbül — Hay edepsiz hay şimdi yaptığını beğendin mi?

Kâmi — (*Güler*) Haydi bakalım, fala bak. (*Sarhoş olmaya başlar*)

2 Baro çingenece Bay, Efendi iş sahibi demek

Penbe — Beyim avucunu gümüşle de falına bakayım.

Kâmi — Para mı? Al bakalım (*Avucunu açar*)

Penbe — (*Beyin avucuna bakarak*) Oh canını seveyim beyim.

Bülbül — Uzun etme şöyle bakalım.

Penbe — Dağ mıdır desem, dere midir desem, tepe midir desem, derya kenarından yalı sefasından ayrılamıyorsun.

Kâmi — Bu doğru yalılarda oturuyoruz amma...

Penbe — Beyim kalbin temiz, gönlün ferah, amma yaptığını bilmiyorsun.

Kâmi — Bu doğru Bülbül. Bir rakı ver.

Bülbül — Başüstüne beyim. (*Verir*)

Kâmi — (*İçer biraz daha sarhoşluk alâmeti gösterir.*)

İbo — Müsaade edin de paltonuzu çıkarayım.

Kâmi — Teşekkür ederim. (*Paltoyu çıkarır*)

İbo — (*Paltoyu alarak*) Oh bu da kârdır (*Paltoyu içeri saklar*)

Kâmi — Ey sonra..

Penbe — Servetin çok, düşmanın yok amma sen rahat edemiyorsun.

Kâmi — Ey, biraz...

Penbe — Eşin yok, bekârsın dar dünyada bir esen ile uğraşıyorsun.

Kâmi — Kız bekâr olduğum anlımda yazılı mı?

Penbe — (*Kendi*) Bekârmış. Mutlaka maksadıma ereceğim. (*Cehren*).

Gönlün sarı saçlı bir Leylâ'ya benddir. Darılırsın, hırpalarsın, ille gözden ayırmazsın.

Kâmi — Of orada dur. Ey efendiler birer tek atmaz mıyız? Kız elin ile bir rakı ver bakayım.

Penbe — (*Rakıtı verir. Kendi*) Başkasını seviyor ha mutlak ben onun kalbini çalacağım.

Kâmi — Ey devam et, gözden ayırmayorum dedin ha...

Penbe — Kâh kaçır, kâh savuşur gönlün durmaz kavuşursun.

Kâmi — Off.....

Penbe — Terkedersin reddedersin ille yine can verirsin.

Kâmi — Ne tuhaf kalbimi okur gibi söylüyor. Bir rakı verin.

Bülbül — Emredersiniz beyim. (*Rakı verir*)

Nail — Beyim bir az da eğlenelim.

Kâmi — Kızlara söyleyin de bir az oynasınlar, şarkı söylesinler.

İbo — Haydi kızlar keriz³ edin de baro eylensin. (*Kızlar oynarlar, şarkı söylerler. Kâmi Bey sarhoş olur. İbo fırsattan istifade Beyi soyar elbiseleri alır.*)

3 Keriz çingenece oyun, eğlence demek.

Kâmi — Kız sen bu şarkıyı kimden öğrendin?

Penbe — Kimden olacak asıl mal sahibinden.

Kâmi — (*Ayağa kalkmak ister düşer*). Aferin hoşuma gitti. (*Para serper, kapışurlar*)

Kayıkcı — Yemek hazır efendim.

Bülbül — Evet, evet yiyelim.

İbo — Buyurun beyim kolunuza gireyim (*Götürürken beyin saatini aşırır. Cümlesi giderler, İbo koşarak gelir*) Haydi kızlar siz gidin, bizimkiler gelirse sizi burada görmesinler.

Gül — Gidiyoruz (*Giderler; Penbe kalır*)

İbo — Ne o Penbe, sen niye gitmedin?

Penbe — İbo beni dinle bu beyin nerede olduğunu öğrenmeli.

İbo — Ne için öğreneceksin?

Penbe — Bu Bey evli değilmiş, onu ben evlendireceğim.

İbo — Kiminle?

Penbe — Daha anlayamadın mı? Bu beyle ben evleneceğim.

İbo — Kız nasıl olur? Sen çerge de yetişmiş bir göçebe kızsın. O Bey şehir de büyümüş bir Bey, hiç seni alır mı?

Penbe — Kendimi anası babası ölmüş bir zengin kızı göstereceğim, beyin oturduğu evin karşısında bir ev tutacağım hem de inşallah muvaffak olacağım, lâkin senin yardımın lâzım.

İbo — Ben ne gibi yardım edebilirim?

Penbe — Evvelâ İbo ben Beyi gördüm, sevdim sende para var, ben biliyorum, bir yerine on vereceğim, gel etme razı ol toprağın altında saklı mangizleri ben gördüm.

İbo — Vay ne vakit gördün be demek sen bir yerine on vereceksin o halde beş yüz altın vereceksin.

Penbe — Dedim kardeşim veririm.

İbo — Hadi gel öyle ise. (*Giderler*)

Yedinci Meclis

Memo-Kızılkurt-Korteş-Umum (*Gelirler*)

Kızılkurt — Hay canın boşuna gittik o kadar yere.

Gül — Nasıl biraz mangiz uyduramadınız mı?

Kızılkurt — Ne gezer be.

Esmâ — Biz burada bir bey geldi epeyce mangiz aldık.

Kızılkurt — Penbe nerede?

Esmâ — Burada İbo ile bekleyeceklerdi, belki çergeye gitmişlerdir.

Memo — Haydi biz de çergeye gidelim.

Gül — Evet gidelim de onları bulalım.

Kızılkurt — Hem de bizimle neye gelmediler anlayalım.
Memo — Aldıkları mangizlerin de hesabını görelim.

Müzik-Umum

İlkbahar faslı gelir yeşillenir her yerler
Çingene kızları hep maide esvap giyerler
Seyirlerde dolaşırlar şarkı, semai söylerler
Türlü dilbazlıklarla beyleri memnun ederler.

Perde İner.

İKİNCİ PERDE

(Sahne: Çayırılık Geride bir çergi görünür.)

Birinci Meclis

Memo-Çingeneler-Esma-Ayşe Kadın

(Çolak çergide, uykuda. Demir döğerler, sepet, süpürge yapmakla meşgul olurlar)

Müzik-Umum

Servet-i samanımız yok
Örs çekiştir varımız
Gayrı bir san'atımız yok
Demir dövmek kârımız
Erkeğimiz demir döver
Körük çeker karımız.
Sıkılmayız hiç bir şeyden
Yok cihanda arımız
Izkara maşa yaparız
Ucuz ucuz satarız.

Memo — Ey çocuklar yaparız, satarız demekle iş bitmez, üzüm vakti yaklaştı, yarın öbürgün esnafın hepsi sepet ister. Ne vereceğiz yalnız kuru kalabalık meydana iş çıktığı yok, şehre gidecek iskara, maşa ateş küreği bitti mi? 500 çift süpürge lâzım, onların hepsi bağlandı mı? Ne gezer böyle iş görülmez. Kız Esma dün sen mahalleye çıkmıştın, ne yaptın satışı?

Esma — Kendime bir iskarpin aldım. Ayağıma giyeceğim.

Memo — Oh ne alâ, iskarpin almış, bari bir de araba al da seyre çık, çingeneliğini unuttun mu be?

Esma — Canım sağ olsun.

Memo — Gül, sen maşaları sattın mı?

Gül — Sattım da kaşıma rastık aldım.

Memo — Gördün mü alış verişi, hanımlar süslenmeğe gitmişler,
Tabansız, sen sepetleri ne yaptın?

Tabansız — Sattım, savdım, elma aldım yedim.

Memo — Zift yiyesi herif Çolak nerede?

Esmâ — Sarhoş içmiş çergede yatıyor.

Memo — Ulan, Çolak zıbardın mı, kalk bakalım.

Çolak — (*Uykudan kalkar gezinir*) Ne var ağacığım?

Memo — Haniya arına parası nerede?

Çolak — Hu. Hu.. Sarvoş oldum. Paraları yedim.

Memo — Vay edepsiz (*Dövmeye başlar*)

Ayşe — Memo, Memo, çocuğu marizlemeye ne hakkın var. Bir cahil-
lik etmiş ne olur be.

Memo — Bak şu cadıya, sen ne karışyorsun?

Ayşe — Dövemezsin, oğlumu öldürecek misin? Yetişin çingeneler.

Çolak — Ana... Aman ana.. Öldüm ana.

Ayşe — Karagözlü bir tanecik evlâdım. Evlâdım boyuna posuna kur-
ban olayım.

Memo — Benim paramı rakıya veriyor ha. (*Hırslanır, dövmek ister*)

Müzik-Koro

Gel etme sen canım ağa
Ayıp değil midir sana
Bu namusdur Ayşe kadın
Haline bir sen baksana
Çekil oradan Ayşe kadın
Çeri başından sen sakın
Çeribaşı Memo kızarı
İşin sonu fena azar.

Tabansız — (*Kavga edenleri ayırır*). Bırakın ağacığım burasını çingene
mahallesine çevirdiniz.

Memo — Baksana bu fahişe ne yaptığını, ne söylediğini bilmiyor mu?

Tabansız — Haydi Ayşe kadını içeri götürürelim. (*Götürürler. İçerden
köpek havlar*)

Memo — Ey çergelerin arasında ne geziyorsunuz?

İkinci Meclis

Memo-Bülbül (*Sonra*) Cümlesi

- Bülbül — (*Gelerek*) Ayol bu köpeği bağlayınız ne fena salıyor.
 Memo — O çergeleri bekler de onun için, ne istiyorsun?
 Bülbül — Burada çengi kızlar varmış onları göreceğim.
 Memo — Galiba biyav için olmalı.
 Bülbül — Biyav nedir?
 Memo — Canım siz ona düğün dersiniz, biz de biyav deriz.
 Bülbül — Evet düğün; şehre gideceğiz. Lâkin evvelce görmek ve pazarlık etmek isterim. Beğenirsem götüreceğim.
 Memo — Dur Ayşe kadını çağıralım da kendisiyle görüşünüz. Çengilere o karıştır. Onun ile pazarlık edersiniz olmaz mı?
 Bülbül — Peki çağır bakalım.
 Memo — (*İçeriye*) Esmâ, Gül, Ayşe kadını çağırın.
 Esmâ — (*İçerden*) Geldik, geldik (*Ayşe kadın, Gül, Esmâ gelirler*)
 Ayşe — Ne istiyorsun Memo? Yine çingar mı çıkaracaksın?
 Memo — Yok be cadı ne çingar çıkaracağım. Bu bey seni istiyor.
 Ayşe — Safa geldiniz.
 Bülbül — Safa bulduk. Düğün için oynayacak kızlar istiyorum.
 Ayşe — İşte bu kızlar oynarlar. Dün bile düğünde idiler.
 Bülbül — Oynasınlar da bir göreyim. Beğenirsem bir pazarlık ederiz.

Müzik-Koro

Dudularda çengi çıkar
 Nazik, dilber hem şivekâr
 Çalgı düğün nerde olsa
 Koşar gider. Göbek atar, oynar.

Başınızı açın da saçınızı saçın
 Haydi haydi kızlar da sizi gidi arsızlar.

Bahar geldi haydi kızlar
 Giyinelim hep beyazlar
 Şimdi bahar oynar kızlar
 Çergilerde hep durmazlar

- Bülbül — Beğendim, çok güzel Çarşamba günü geleceksiniz. Perşembe günü akşam üstü gideceksiniz. Ne isterseniz bakalım?
 Ayşe — Elli tane oski vereceksin.
 Bülbül — Oski ne oluyor?
 Esmâ — Mangiz ha?
 Bülbül — Onunkini anlamadım da seninkini anladım mı?
 Memo — Elli altın istiyorlar.
 Bülbül — Bu çok, otuz altın size, bol bol bahşiş alacaksınız. Ayrıca birer askı alacaksınız.

Ayşe — Pekalâ senin güzel hatırın için öyle olsun. Geliriz.

Bülbül — Şimdi benim yanıma bir adam katınız da düğün evini öğrensın.

Memo — Peki ağacığım şimdi senin yanına bir adam katarız. Çolak, ulan Çolak.

Çolak — (*İçerden*) Geliyorum, geliyorum. (*Gelir*) Ne var Çeribaşı?

Memo — Bu baro ile şehre gideceksın sana biyav evını gösterecek.

Bülbül — Al bakayım on altın pey. (*Para verir*) Haydi gidelim. (*Gider*)

Üçüncü Meclis

Evvelkiler-Tabansız (*Sonra*) Korteş

Tabansız — (*Gelerek*) Aferin arkadaşlar bu yaptığınız iyi bir şey değil. Kızılkurt sararmış, solmuş, çergide hasta yatıyor. Siz burada şarkı çağırıp oynuyorsunuz. Korteş daha gelmedi mi? Eğer daha üç gün Penbe'den haber alınmazsa Kızılkurt ölecek.

Memo — A be ne muhabbet bu. İnsan yavuklusunu kayıp etmekle yemez içmez olur mu? Kızılkurt'taki muhabbet amma da kızgınmış ha.

Gülsüm — Aşifte kimbilir hangi herifin yanında. Kardeşi olacak edepsiz İbo'ya da birisi para gösterdi mi ne isterse yapar. Parayı hep severiz severiz ama para için yaşamayız. Yaşamak için para kazanırız. Utanmaz hele elimize geçsin, bak neler yapacağız. Sanki Kızılkurt niçin o kadar üzülüyor. Penbe kız onu sevmiyor ki. Ben geçen gün İbo'ya söylerken kulağımla işittim. Aman bıktım usandım o suratsız heriften diye anlatıyordu.

Tabansız — Bırakın gidelim, Kızılkurd'u buraya getirelim.

Gülsüm — Evet, gelsin de derdini anlayalım.

Gül — Kendisini biraz teselli ederiz. (*Kızlar giderler, Kızılkurd'u hasta olarak getirirler*)

Müzik

Kızılkurd (*solo*)

Aman gel Penbe'yi bul
Şu derdime bir çare ol.

Umum (*Koro*)

Gene hali yok mecali
Derdine çare bul bari

Gül (*solo*)

Korteş şimdi şehre gitti

Umum (*Koro*)

Evet evet etme telâş
Her iş olur yavaş yavaş.

Memo — A, be Kızılkurt bu kadar meraklanacak ne var. Ben onların nerede olduklarını iyice anlayıp bize haber getirmesi için Korteş'i bu sabah şehre göndermişim. Şimdi nerede ise gelir. Elbette bize iyi bir haber getirir.

Tabansız — Üzülme. Şayet o bir haber getirmeyecek olursa yarın da ben gidip bir haber getiririm.

Kızılkurt — Ah kardeşlerim beni bu kadar düşündüğünüz için size ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu sevgi öyle bir ateşmiş ki düştüğü yeri yakıyor. Ne yapayım. Elimde değil, kendime hükmedemiyorum.

Memo — Merak etme herşeyin bir çaresi bulunur. O ne? Tepeden birisi koşarak bu tarafa geliyor. Sakın Korteş olmasın.

Tabansız — (*Bakarak*) Evet, evet ta kendisi. (*Bağırır*) Korteş, Korteş çabuk gel, yetiş.

Korteş — (*Gelerek*) Geldim arkadaşlar.

Müzik-Solo

Müjde Kızıl, haber getirdim
Arayım sordum Penbe'yi buldum

Umum

Hay hay hay hay, bu nasıl yalan

Kızılkurt

İnanmam ben buna Korteş

Korteş

İnan Kızıl haber getirdim
Arayıp sordum Penbe'yi buldum

Umuj

Hay hay hay hay bu nasıl yalan

Kızılkurt

İnanmam ben buna Korteş

Korteş

Şehirde güzel beylerden bulmuş
Nişanı olmuş, düğünü olacak

Memo — Ey Korteş işi nasıl anladın?

Korteş — Nasıl anlayacağım, sabahleyin erkence arinalarımı, maşalarını alıp doğru şehre gitim. Orası senin, burası benim gezerken, Sofular tarafında bir mahallede güzel bir konağın kapısında bir kalabalık gördüm. Meğer konakta düğün olacaktı, merakla sordum. Bey gayet zengin, genç ve güzel imiş. Ve bir ay evvel yanlarındaki büyük bir eve taşınan Penbe hanım ile evleneceklerini haber alınca Penbe'nin bizim Penbe olduğunu ve kardeşi İbo'nun da

birlikte bizim İbo olduğunu ve kendilerini kibar bir aile diye beye yutturduklarını anladım.

Memo — Aferin Korteş bize iyi bir haber getirdin.

Tabansız — (*Gülerek*) İşte Çolak bu tarafa geliyor.

Çolak — (*Gelerek*) Evi öğrendim, şehirde Kâni bey midir, Kâmi bey midir? Nedir onun evi hem de zannediyorsam bizim Penbe de orada.

Memo — Ya...!

Kızılkurt — Çeri Başı durmayalım, gidelim Penbe'yi getirelim.

Memo — Evet durmayalım. O İbo da rezil olsun.

(*Cümlesi gitmek için hazırlanırlar*)

Müzik

Umum (*Koro*)

Çingene derler ki bizim adımız
Herkesi hoş eyler olunca yadımız
Kim bizi sevmezse pişman olur
Çünkü pek yamandır intikamımız.

Kızılkurt (*solo*)

Haydi gidip şunları getirelim
Andan alıp çergeye getirelim
Kahramandır kabilemiz, kahraman.

Perde İner

Üçüncü Perde

(Sahne: *Konak bahçesi. İki taraflı saldıyalılar. Solda bahçe kapısı*)

Birinci Meclis

İbo — (*Yalnız. Şık giyinmiş, boynunda kırvat, gözünde gözlük, sandalyede oturmuştur*) Kıyafetim düzgün, konuşmamı da düzeltsem ne iyi olacak, konuşurken ödüm kopuyor. Eğer çingene olduğumu anlarılarsa bizim altınlar gidecek. Ah Penbe başıma ne işler açtın.

İkinci Meclis

İbo-Bülbül-(*Sonra*) Kâmi

Bülbül — (*Gelerek*) Vay maşallah kayınça bey erken kalkmışsınız.

İbo — (*Kendi*) Eyvah şimdi konuşmamdan anlarılarsa halim harap (*Aşıkâr*) Erken kalktım da burada oturuyorum.

Bülbül — Aman efendim zatıalınızın mizac-i tab-ı lâtif-i için neler ihzar buyurdular?

İbo — Ne kadar kalabalık davet etmişsiniz. Saatçi Ali, Mezarıcı Tayyip, Hasırcı Lâtif. Bunlar hep düğünde mi bulunacak?

Bülbül — Efendim bunlar davetli değil et'ama-i nefise

İbo — Vay o da mı var?

Bülbül — Kim efendim?

İbo — Atlama taşındaki Gül Nefise.

Bülbül — Hayır efendim yemeklerden, tatlılardan bahsediyorum. Acaba hangi yemekleri seviyorsunuz?

İbo — Hindiba, lâbada, Kaplunbağ yumurtası, gelincik macunu, bizim en birinci yemeklerimiz bunlardır.

Bülbül — Ah efendim ahçı başı kulunuz ağzınıza layık bir ekmek kadayıfı yapmış görseniz insan parmağını yiyeyeceği geliyor. Enfes mi enfes, sakız mı sakız.

İbo — Aman Bülbül Bey (*Yutkunarak*) bu kadayıfı amma meth ettiniz acaba nasıl şey?

Bülbül — On kişilik meydan sinisi. Cevizi ayıklayıp başını gözünü yarmışlar, sininin üzerine serpmişler. Üstüne de (*dönerek*) bir kat kadayıf çekmişler.

İbo — Meydan sinisine mi kadayıf koymuşlar? Ne büyük kadayıfmış bu.

Bülbül — Birinci kat üzerine kavrulmuş fındığı dökmüşler, üstüne bir kat kadayıf (*döner*) üçüncü kat şam fıstığını yaymışlar (*dönerek*) üstüne bir kat kadayıf, dördüncü kata döğülmüş nöbet şekeri serpmişler, (*dönerek*) üzerine bir kat kadayıf. Beşinci kat kaymak ile sıvamışlar (*dönerek*) üzerine bir kat kadayıf.

İbo — Ulan yetişir altıncı katı bana kiraya ver. Vay köpoğlu ekmek kadayıfı mı yapıyorsun, yoksa kâgir bina mı?

Kâmi — (*Gelerek*) Vay efendim. Burada mı idiniz? Ben de sizi sofrada bekliyordum. Bülbül haydi git te kayın birader için yemek hazırlasınlar.

Bülbül — Şimdi efendim (*Gider*)

Kâmi — Taciz olmayın efendim rahat oturun.

İbo — Rahatım, çergede de böyle idim.

Kâmi — Anlayamadım efendim, ne dediniz?

İbo — Şey, Çengelköyünde de böyle diyecektim. (*Kendi*) Vay az daha bir pot kırıyorduk.

Kâmi — Nasıl hemşire hanım bizden memnun mu?

İbo — Evet, hemşiremin maymunu da vardır efendim.

Kâmi — Nasıl maymun?

İbo — Merak efendim. Bir maymun besledikte onu demek istiyorym.

Kâmi — Hemşire hanım el hünelerinden ne bilirler?

İbo — Sepet, cınbız gibi maşa, biçimli ateş küreği.

Kâmi — Hayır efendim, ne çalgı demek istiyordum.

İbo — Babam zurna çalardı, kız kardeşim çifte nara.

Kâmi — Zurna, nara mı, baban zurna mı çalardı?

İbo — Babam zurna gibi sarhoş olurdu da bazı da nara atardı. (*Kendi*)
Az daha anlayacaktı.

Uşak — (*Gelerek*) Efendim yemek hazır.

Kâmi — Buyurun kayın birader. Yemek yiyelim. (*Gider*)

İbo — (*Yalnız*) Ah Penbe gözün kör olsun başıma ne işler açtın.

Üçüncü Meclis

İbo-Memo (*Sonra*) teknil çingeneler (*Sonra*) Kâmi, Bülbül.

Memo — (*Gelerek*) Vay İbo!

İbo — Sus Memo

Memo — Sen ne oldun?

İbo — Ben efendi oldum.

Memo — Sana geldim

İbo — Beni nasıl buldun?

Memo — Burada gördüm.

İbo — Memo git buradan.

Memo — İbo, gitmem.

İbo — Ne istersin benden?

Memo — Para isterim senden.

İbo — Aman aman, aman halim oldu yaman

Memo — Şimdi gelecekler. Seni görecekler. Hem bu düğünde hora
hora hora tepecekler.

İbo — Aman duymasınlar. Beni görmesinler, çingene takımı buraya
gelmesinler. Ama Memo, sakın gelmesinler, ne istersen sana ve-
reyim (*Müzik ile cümlesi gelir*)

Müzik

Koro — İşte çingene takımı geldiler. Penbe ile İbo belâyı buldular.

Kim ki kaçır Çergeden bulmaz felâh, hem cinsini sevmeyen olmaz
iflâh. Çingene derler ki bizim adımız. Herkesi hoş eyler olunca
yadımız. (*Oynarlar*)

Kâmi — (*Gelerek*) Bu ne gürültü Bunlar kim?

Kızılkurt — Aman beyim, benim burada yavuklum Penbe var. Onu
isterim.

Kâmi — Penbe kim kayın birader. Bunlar ne istiyorlar?

İbo — Bunlar çingene, bunları buradan def ediniz

Memo — Ulan bizim tazı çulu düzmüş, şimdi bizi beğenmiyor. Bak-
sana beyim bunun adı İbo'dur. Penbe de bunun kız kardeşidir.
Şimdi size gelin olmuş, biz o kızı istiyoruz. Haydi kızlar Penbe'yi
getiriniz.

(*Kızlar koşar Penbe'yi getirirler*)

Cümlesi — Vay Penbe aynalı Penbe.

Bülbül — Aman efendim bu ne kepezelik.

Kâmi — Canım kayın birader Penbe sizin hemşireniz değil mi?

İbo — Hemşiremdir ama babamız ayrı.

Kâmi — Nasıl oluyor sen bunlardan değil misin?

İbo — Babam bunlardan imiş ama ben başka yerde doğdum. Anam Penbe'yi doğurmuş, sonra babam anamı almış, ben Penbe'den evvel dünyaya gelmişim.

Bülbül — Bu ne tuhaf hesap.

Memo — Yazıktır efendim, biçare Kızılkurt aşkından ölüyor. İnsaf ediniz de Penbe'yi Kızılkurd'a verelim.

Kâmi — Peki, ben zaten Penbe'den vazgeçtim.

Penbe — Ben beyimden vazgeçmem.

Gül — Kız deli olma. Sen bizden ne fenalık gördün?

Kâmi — Haydi haydi el ele veriniz.

Memo — *(Elele verir)*

Müzik *(Koro)*

Bizden sana koca mı yok
Saçının telinden pek çok
Beyden sana fayda yok
Gel bu sevdayı terk eyle
Kızılkurt'ta hasta oldu
Biçare sararıp soldu
Aşıkından divane oldu
Gel bu sevdayı terk eyle.

Kâmi — Tuhaf doğrusu. Ne kadar neş'eli eğlenceli insanlar. Hoşuma gitti vesselâm.

Cümlesi — Paşa beyim sağol beyim-bizi memnun ettiniz.

Müzik *(Koro)*

Dudularda çengi çıkar
Nazik dilber hem şivekâr
Çalgı düğün nerede olsa
Koşar gider göbek atar oynar.
Başınızı açın da saçınızı saçın
Haydi kızlar haydi kızlar sizi gidi arsızlar
Bahar geldi haydi kızlar. Sizi gidi arsızlar
Bahar geldi haydi kızlar. Giyinelim hep beyazlar.
Şimdi bahar oynar kızlar. Çerçilerden hiç durmazlar
Başınızı açın da saçınızı saçın
Haydi kızlar haydi kızlar.

Perde İner

Hitam.